

ከሰው አንጀት “የተከረረ” ክራር

ተረቱ ድር ድር “ከጅብ ቆዳ የተሰራ ክራር ሲሙቱት እንብላው እንብላው ይላል” ነበር። ለተረት ካልሆነ በቀር የጅብ ቆዳ የምር ለክራር ተሰርቶ የሚያውቅ አይመስለኝም። የክራር ክር የተከረረው ከፍተኛ ቆዳ እና አንጀት ሲሆን አግባብ ነው፤ የሚያወጣውም ድምጽ ድንቅ ነው፤ እናም መደዳው (የፍየል አንጀት ሳይገኝ ሲቀር የተለመደው) ሲባን የሚያወጣውን ድምፅ ያስንቃል።

የክራር ክሩ የተሰራው ከሰው አንጀት ሲሆንስ? አንዳንዱ ሰው ጨካኝ ነው—ከሰው አንጀት የክራር ክር ያከራል። ከሰው አንጀት የተከረረው የክራር ክር ያነሆልላል—በትዝታ። ለስነ-ጥበብ ሲሆን የክራር ክርም ከሰው አንጀት ይከረራል።

ከጥቂት ወራት በፊት በስራ ጉዳይ ከተዋወቅኋት አንዲት ልጅ ጋር ስለ ሙዚቃ እያወራን ድንገት የአንዱን ድምጻዊ ስም አነሳችኋል። የሙሉቀንን ዘፈኖች አሳምር እንደሚጫወት ነግራኝ፤ የራሱ የሆኑትን አንድ ሁለቱን ዜማዎቹንም ለማስታወስ በሚል በራሷ ድምጽ አስኬደችው። ድምጿ ለክፉ ባይሰጥም፤ የዘፋኙ ማንነት አልመጣልኝም። ዜማን እና የዘፈኑን ግጥምን የሚያገጥም የሰላ ጆር ያለኝ ይመስለኛል። ያንዳንዱ ሰው ድምፅ፤ እንኳን ለዘፈኑ ለለቅሶም አይመች።

የኔ ድምፅ ለክፉ አይሰጥም ነበር። ልጅ ሆኜ ሰፈር ውስጥ የሆያ ሆይ ዘፈን ድምፅ አውጪነት ይመርጡኝ እንደነበር ስነግራት፤ የሷን ድምፅ ሳላደንቅ ስለ ራሴ ጥሩ ድምጻዊነት ስለነሳሁባት ተናዳ ነው መሰለኝ ምላሽ ሳትሰጠኝ፤ ኮምፒውተር ውስጥ ጎርጎራ አውጥታ የድምጻዊውን ዘፈን አሰማችኝ። ለመጀመሪያ ጊዜ ስሰማው፤ እንዴት እስካሁን እንዳልሰማሁት ነበር የገረመኝ። ለሁለተኛ እና ሶስተኛ ጊዜ ስሰማው ደግሞ፤ ይህን ዘፈን እስካሁን “enjoy” አለማድረግ ይቆጩኝ ጀመር። የማያውቁት አገር ይናፍቃል እንዴ?

ልጆቼም ሳይቀር ሳይታዘቡኝ አልቀሩም። ሰሞኑን መኪና ውስጥ ሁልጊዜ እነሱ ጋር ጭቅጭቅ ነበር። እነሱ ያገራውን ዘፈን መስማት ሲፈልጉ እኔ ደግሞ ያገራን፤ ይኸንኑ የትዝታ ዘፈን መስማት አፈልጋለሁ። የዚህን ድምጻዊ ዜማዎች ከመስማቴ በፊት፤ ያሉኝ ዘፈኖች ሲሰለፍኝ፤ የNPRን ወሬ ነበር መስማት የምፈልገው። ያኔ ልጆቼን ብዙ አልጫናቸውም ነበር ይመስለኛል። እናም ብዙም ጭቅጭቅ አልነበረም። የዚህን ድምጻዊ አንድ ሁለት ዜማዎች፤ ቤት ስሆን ከኮምፒውተሪ፤ ስወጣ ደግሞ፤ መኪና ውስጥም (በስልኬ) ያንኑ ደጋግሞ ሳይሞጥ የታዘቡኝ ልጆቼ “What is new, Dad? What happened to the NPR news?..... በሚል ጥያቄ ሲያዋክቡኝ ነው የሰነቡቱት። እናም ይጠይቁኛል፡- “Who is this singer?”

ብዙአየሁ ደምሴ።

ብዙአየሁ ዘፈኖቼን ሳውቅለት፤ ይህን ፅሁፍ የፃፍኩ አለት ሁለት ወር እንኳን አልሞላኝም። በተለይ “መለየት ክፉ እጣ” እና “በዋልሽበት”ን ደጋግማ በሰማሁ ቁጥር፤ ከዚህ ድምጻዊ ዘፈኖች ውጭ ሌላ አልታይህ አለኝ። ጥቂት ቆይቼ ግን ስጋሁ—ይሰለገኝ ይሆን?

“ሙዚቃ የአለም ቋንቋ...” የተባለው ቋንቋውን ባያውቁት እንኳን በዜማው ሁሉንም ስለሚያግባባ ይመስለኛል። ከሩቅ ምስራቅ ቋንቋዎች ውስጥ ያንዱንም ቋንቋ አንድም ቃል አላውቅም። ዘፈኖቻቸውን ግን እጅግ በጣም ነው የምወደው። ከኛው ትዝታ ጋር የሚያመሳስለው ቅላጼ አለው ይመስለኛል። ብዙአየሁንም አንዱንም ስንኝ ከማጣጣሜ በፊት ድምጹን ነበር ያደነቅኩለት። ግጥሞቹን ከዜማው ጋር ተከትሎ ማስኬድ የጀመርኩት ቆይቶ ቆይቶ ነው። በተለይ የመለየት ክፉ ዕጣ” ግጥሞቹ ውብ ናቸው። የእያንዳንዱ ጥንድ ግጥም ስንኞች የተንሰላሰሉ ናቸው። የድምጻዊው የሚሰረቀረቀው የትዝታ ድምጽ፤ ከግጥም ስንኞቹ ትርጉም ጋር የ“ባልናሚስት ቁልፍ” ማለት ናቸው። በትዝታ ባህር ላይ እያንሳፈፉ የማቆየት ብቻ ሳይሆን የማከረም ምትሃታዊ ሃይል አላቸው። ብዙአየሁ መለየትን ያህል ክፉ ዕጣ ስላስከተለበት ትዝታ ነው ያንጎራጎረው።

“እስኪ ልጠይቀው ጥርስሽን፤ ምን ይሆን ምክንያቱ

ፈገግ ብሎ ሸንጎ ሲቆረጥ አንጀቱ”

በሚለው ግጥሙ ውስጥ፤ አገር ትቶ፤ እሷን ጥሎ ሲሄድ፤ የሸንጎት ወቅቱ ፈገግታዋ፤ ሆዱ እንዳይባባሳት ብላ ነው እንጂ፤ መለየት ባመጣው ዕጣ እየተቋረጠ ባለው ፍቅር አንጀትዋ ተቆርጧል። ወረድ ብሎ፡-

ከኔ አንጀት ይመስል የተሰራው ክሩ

ይረበሻል ሆዴ ሲገረፍ ክራር... ” ሲለን ደግሞ፤ ከገዛ ራሱ አንጀት የተከረረው ክራር ሲገረፍ፤ ሆዱ በትዝታ መሸበሩን ነው የሚነግረን። ባጭሩ በትዝታ ቅኝት የተቀኘ የክራር ዜማ ሲሰማ፤ ከልጅቱ ጋር ያሳለፈው አጭር፤ ግን ውብ የፍቅር ጊዜ በትዝታ ይመጣበታል፤ እናም ሆዱ ይረበሻል። ዘመንን ቢቆጥሩት ምን ፋይዳ አለው?

አንድ ስንኞ ግን አልተመቻኝም።

እኔ፤ እንደ አንድ አፍቃሪ፤ የፍቅረኛየ ትዝታዋ እና ፍቅረኛ እጅግ ቢበዛብኝ፤ አይደለም በሰላሙ ቀን፤ ሰማዩ ደም መስሎ፤ ደምናው ቢቀደድና ዶፍ ቢያወርድ እና ጨረቃዋ ብትጠቁርም እንኳን እሷን ሳላያት ማደር የሚያስችል አንጀት እንደሌለኝ ስነግራት የቆየኋትን ልጅ፤ ድንገት “ ሰንቱን አሳለፍኩት አንጅን ላለመርሳት” ስላት ብትሰማኝ “እንዴ! ወትሮም ከትዝታው ልወጣ እያስቸገርኩት፤ በትግል ኖሯል እንዴ በሃሳብ ጓዳው ውስጥ ያስቀመጠኝ?” ብላ መጠየቅ አይቀር ይመስለኛል።

እሷን ላለመርሳት ከታገልኩ፣ በሃሳቤ ውስጥ ያለችው፣ የግድ (ሙጭጭ የማለት) ያስመስልብኛል። እናም ትዝታዬ እንድትሆን ራሴን እያስገደድኩ ያለሁ ነው የሚያስመስልብኝ። ስለዚህ “.. ስንቱን አሳለፍኩት እንቺን ላለመርሳት” ሳይሆን “ስንቱን አሳለፍኩት (አደረግሁት) እንቺን ለመርሳት” ቢሆን ይመስለኛል የትዝታዬን ክብደት የሚገልፀው፣ “... ለመርሳት ብዬ ስንቱን ነገር ብጠቅም እንኳን ከሃሳቤ ልትወጧልኝ አልቻልሽም” እንደማለት። ስለዚህ ብዙአየሁ “... ላለመርሳት መታገሉ” እየረሳት ነበር ማለት ነው። አያስከድም። ከሌሎቹ ሁሉ ስንቶች ጋር ተቃርኖ ይፈርጥራል። ተራ የቋንቋ ግድፈት ይመስለኛል። በተረፈ ቀሪው ግጥሙ ሁሉ ግሩም ድንቅ ነው።

እና ዜማውም... ና...ና... ። በኮምፒውተር የታገዘ የሚመስል ድምጽ የሰማሁ መሰለኝ ልበል?

ባንድ ወቅት አዲስ አበባ እየለሁ፣ አዘውትሬ እጽፍበት የነበረ መፅሄት ላይ፣ ይህን መሰል ካርቱን ማየቴ ትዝ ይለኛል፡-

አንተ ዝም ብለህ ጨይህ።
የድምጹን ነገር
ለኮምፒውተሩ ተወው።

በ“መለየት ክፉ ዕጣ” ዜማው፣ ከመጀመሪያው ጀምሮ የሚያወጣው ድምጽ የራሱ፣ ተፈጥሮ የለገሰችው ድንቅ ችሎታውን የሚያስመስክሩ ይመስለኛል። ድምፁ በገደል ማሚቶ (Echo) ማስተጋባት ከጀመረበት “time line” አካባቢ ጀምሮ፣ እና የመጨረሻውን ግጥም (ሁለቱንም ስንቶች) አስተውሎ ላደመጥ፣ የድምጹ ቴክኖሎጂ እገዛ የታከለበት ይመስላል። ካልሆነ ደግሞ ፈረንጆቹ እንደሚሉት “እነሆ ባርኔጣዬን አንስቸለታለሁ”-በአድናቆት። ገጣሚውም ራሱ ነው? ከሆነም ደግሜ እና ሰልጤ ባርኔጣዬን አነሳሁ።

ዛሬ ዛሬ ድምፅን ለማሳመር፣ ኮምፒውተራዊዝድ የሆነ እገዛ ማግኘት ከባድ አይደለም። ነገር ግን የተወሰነ እገዛ ያደርግ እንደሆነ እንጂ፣ አላይ እንደገለጽኩት አይነት፣ እንኳን ለዘፈን ለለቅሶም የማይመች ድምጽ፣ አባጣ ጎርባጣው ጨኸት ሁሉ በኮምፒውተር እገዛ የሚቃና ቢሆን ኖሮ፣ ሁሉም ዘፋኝ ሆኖ አድማጭ አይገኝም ነበር። ባጭሩ ብዙአየሁ ለትዝታ እና ለሰለሰ ላሉ ዜማዎች የተመቻቸ፣ ተፈጥሮ የለገሰችው ውብ ድምጽ አለው። ለኔ በክረምት አጥቢያ፣ መስከረም ሲጠባ፣ ብሩህ፣ ለጋ፣ አረንጓዴ የጨፌ መስክ ውስጥ፣ ድምጹ ሳይሰማ “እየተሰማ”፣ በለሆሳስ እየተርመሰመሰ እንደሚወርድ ንፁህ የመስከረም ምንጭ ውሃ የሚንቆረቆር ድምጽ ነው ያለው። ተሳስቶ ከሆነ ለመታረም ዝግጁነቴ እንዳለ ሆኖ፣ ብዙአየሁም በኮምፒውተር የታገዘ ይመስለኛል።

አንድ የሥነ-ጥበብ ሰራ፣ በስሜት (emotionally¹) ወጥሮ ካልያዘኝ በቀር፣ ይህን ያህል ቁጭ ብዬ ለመጻፍ፣ ስዕል ስቆርጥ፣ ስጥፍ እና ስለጥፍ ... የተረፈ ጊዜ የለኝም። ባጭሩ ብዙአየሁን ድንቅ ድምጻዊ ብያለሁ! የግጥሙን ደራሲ ማንነት ለማወቅ እሞክራለሁ። ሲዲውን አልገዛሁም። እስቲ ታለሁበት መንደር፣ ሱቅ ያላት አንዲት ያገሬ ሰው አለች፣ እሷ ጋር እንደና እጠይቃለሁ። ታሁን ቀደም ሄጀ፣ ያስቴርን ሲዲ ብጠይቃት፣ ምንም ሳታቅማማ ኮፒውን ሰጠችኝ። አረጂናሉ ካላት ጠየቅኳት። የላትም። እንዲያው ለትዝብት ብዬ፡-

“የማን የማን ዘፈን አለሽ?” አልኳት።

“የማንን ትፈልጋለህ” ሁሉም በሽ ነው” አለችኝ።

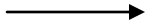
አረጂናል ሲዲ የማን የማን እንዳላት ጠየቅኳት። አንድም የላትም። ኮፒ ገልብጦ መሸጥ ከህግ አኳያ ብቻ ሳይሆን፣ ከሞራሊቲም አኳያ አግባብ እንዳልሆነ ነገረ፣ አርጂናሌው ከሌላት እንደሚገልገዝ ስነግራት “...የማን ነው ጅላጅል ፋራ...” አይነት የምጸት ፈገገታ ነበር ምላሻ። እሷ ደግሞ “ስማርት” መሆኗ ነው። በፈረንጅኛ እና በአማርኛ የ“ስማርት” ትርጉሙ እየቅል ሳይሆን አይቀርም (በቅርቡ እንደ ዋና ጭብጥ አድርጌ በፅሁፍ እመለስበታለሁ)። እናም “ስማርት” ያልሆነ፣ ሌላ ያበሻ ሱቅ ታገኘሁ እሞክራለሁ። አርጂናሌውን ካላገኘሁ፣ “እድሜ ለኢንተርኔት” እያልኩ፣ ደግሞ ላገሬ ድምጻዊያን እያዘንኩ፣ በ“በላሽ” እሰማዋለሁ፤ እንጂ ከ“ሌባ” አልተባበርም።

“ዳሩ ባለቤቱ ያቀለለውን አሞሌ...” እንዲሉ፣ ብዙ አየሁ ራሱ የሙሉቀንን ዘፈኖች በራሱ ስም “ገጭ” እያደረገ ሲያሰራጨው እያየሁ ነው። የጥበብ ባለሙያዎቻችን ራሳቸው ያላከበሩትን የቅጂ መብት ማን እንዲያከብርላቸው ነው የሚፈልጉት? ለማንኛውም በወዳጄ ጉተማ ሮባ አጭር ግጥም ልሰናበታችሁ።

¹ ይህ “emotion” የሚለው የእንግሊዝ ቃል “ስሜት” የሚለውን አማርኛ የሚተካልኝ አይመስለኝም። ቢቸግረኝ ነው። ምክንያቱም “sense, “feeling” ለመሳሰሉትም ቃላት የምንጠቀመው ያንኑ አንድ “ስሜት” ነው። በእንግሊዝኛው ግን እነዚህ ሰባቱ ቃላት የተለያዩ ትርጉም ነው ያላቸው። “thesaurus” ውስጥ አንድ ላይ ተሰድረው ብናገኛቸውም። ዲባቶ መስፍን አረጋ ለቋንቋው አድገት ስለሚያያደረገው ጥረት እጅግ አድንቅዋለሁ።

Your copy can easily be
out of light, clarity and fragrance,
--please return,
to your origin,
where nothing is short.

በ“ገተማ ሮባ”

የኮረጅከው እንዲያው ላይንም አይገባ፤
ጥራት የለው፤ ውብ ጠረንም አልባ፤
እባክህ! ተመለስ ወደ ራስህ—እንከን-የለሽ አንተነትህ።
(ፎርም የራሴ)